

REZUMAT

Sectorul agricol din România este dominat, în prezent, de producători agricoli decapitalizați cu potențial financiar foarte redus și au o poziție de inferioritate atât față de ceilalți agenți economici din filiera agroalimentară, cât și față de producătorii agricoli concurenți din Uniunea Europeană.

Apreciem că întregul proces de tranziție la economia de piață a avut un caracter negativ și implicații foarte grave asupra procesului de restructurare și modernizare a sectorului agro-alimentar din România.

Un aspect pozitiv s-a manifestat prin apariția asociațiilor agricole familiale, societăților agricole și societăților agricole pe acțiuni ca reprezentanți ai proprietății private.

Exploatațiile agricole sau gospodăriile familiale au apărut ca urmare a lichidării cooperativelor agricole de producție și retrocedării terenurilor către foștii proprietari, aceste tipuri de exploatații fiind în prezent predominante din economia României.

Considerăm că exploatațiile familiale din Podișul Central Moldovenesc au dimensiuni mici și nu au caracter de agent economic al capitalismului, deoarece nu utilizează filiera agroalimentară corespunzător unei economii de piață. Astfel dimensiunea medie a acestor exploatații este redusă, și au posibilități economice limitate de comercializare a producției obținute. Gradul redus de înzestrare tehnică, ponderea ridicată a muncii manuale, metodele tradiționale mai puțin științifice de cultivare a pământului și de creștere a animalelor sunt alți factori ce conduc la ineficiența acestui tip de exploatație agricolă.

Un alt aspect pe care îl considerăm demn de menționat, este faptul că odată cu integrarea în Uniunea Europeană, producătorii agricoli nu mai sunt protejați de barierele vamale și astfel oferta deficitară de produse agricole din România este invadată de oferta agroalimentară europeană, fapt ce implică o imposibilitate de acoperire a pierderilor prin creșterea prețurilor și astfel o decapitalizare accentuată a acestora, în special în anii preponderent secetoși.

De asemenea apreciem că nivelul scăzut al veniturilor agricultorilor determină imposibilitatea controlării factorilor de influență a producției agricole, de tipul condițiilor climatice și a atacului de boli și dăunători, fapt ce cauzează fluctuația producției agricole de la

un an la altul, rezultatul final fiind o producție redusă destinată comercializării și venituri reduse și fluctuante pentru agricultori.

Se formează astfel un cerc vicios, care este corelat cu lipsa de susținere a agricultorilor din partea organismelor guvernamentale românești și care îi împiedică pe producătorii agricoli să se capitalizeze și să-și depășească condiția actuală de subzistență.

Obiectivul strategic al acestui tip de exploatație trebuie să fie reprezentat de creșterea dimensiunii lor și transformarea în exploatații agricole de tip ecologic, crearea de asociații profesionale ale acestora și asigurarea desfacerii producției agricole către filiera agroalimentară națională și europeană.

România este și va rămâne un mare cultivator de cereale, cu toate că evoluția randamentelor este negativă.

Structura suprafețelor ocupate cu cereale prezintă o pondere medie de aproximativ 50% cu porumb, 3% cu ovăz, 10% cu orz și orzoaică și 35% cu grâu și secară, diferența până la 100% fiind ocupată cu sorg și orez.

Amplitudinile foarte mari înregistrate de producția agricolă totală în perioada 1990-2006 semnifică dependența foarte mare care există în continuare față de factorii de mediu și lipsa de capitalizare în special în domeniul irigațiilor, amenajărilor de îmbunătățiri funciare și a capitalizării cu echipamente de protecție fitosanitară.

Evoluția producției medii de grâu la ha în perioada 1990-2006 este foarte fluctuantă atingându-se un minim în anul 2003 când s-a înregistrat o valoare de 1428 kg/ha și un maxim în anul 2004 când s-a înregistrat o valoare de 3394 kg/ha.

Evoluția producției medii de porumb la ha în perioada 1990-2006 este foarte fluctuantă atingându-se un minim în anul 2000 când s-a înregistrat o valoare de 1603 kg/ha și un maxim în anul 2004 când s-a înregistrat o valoare de 4441 kg/ha.

Productivitatea redusă din agricultură se observă și prin comparația dintre ponderea populației ocupate în această activitate în total populație ocupată, cu ponderea valorii adăugate obținută din agricultură în P.I.B. Putem observa tendința descrescătoare a ponderii valorii adăugate în P.I.B. și tendința crescătoare a ponderii populației ocupate în agricultură în total populație ocupată, fapt care demonstrează productivitatea redusă a muncii în veriga de producție agricolă a filierei agroalimentare. Începând din anul 2001, se observă o ușoară ameliorare a eficienței utilizării muncii.

Încărcătura de mașini agricole pe unitatea de suprafață agricolă în România este de aproximativ cinci ori mai redusă decât media țărilor din Uniunea Europeană, la tractoare agricole și de șase ori la combine autopropulsate. Evoluția numărului de mașini agricole pe

unitatea de suprafață a avut o tendință de creștere la tractoare, pluguri și semănători și de scădere la combine, astfel dacă în anul 1990 gradul de încărcare cu tractoare a fost de 0,85 tractoare la 100 ha în anul 2006 acest indicator a avut valoarea de 1,19 tractoare la 100 ha.

În cadrul filierei agroalimentare, procesatorii reprezintă veriga dintre producătorii agricoli și distribuitori, sau dacă dispun de distribuție proprie, dintre producătorii agricoli și consumatorii finali. Importanța locului procesatorilor în cadrul filierei este dată de funcțiile pe care le dețin, dintre care se poate spune că feedback-ul informațional este una din cele mai importante.

În anul 2006, Din totalul cheltuielilor unei gospodarii, 83% sunt cheltuieli bănești iar contravaloarea consumului de produse agroalimentare din resurse proprii este de 22,6%.

Consumul alimentar de cereale, fructe, zahar, vin, carne și pește are o tendință de stabilizare, după o perioadă de reducere. Consumul de cartofi, legume și ouă are o tendință de creștere, ocupând ponderi semnificative în structura consumului alimentar din România.

Forme teoretice de integrare sunt: integrarea orizontală, integrarea verticală și integrarea mixtă, iar formele practice de integrare sunt integrarea prin contracte, cooperative și integrarea prin proprietate.

Efectul principal care se urmărește prin integrare și care în cele mai multe cazuri este și atins este creșterea profitului. Acest efect este cauzat de mai buna coordonare a lanțului agro-alimentar, prin realizarea unor legături stabile între agricultură și celelalte ramuri, prin creșterea producției. Alte efecte sunt: creșterea eficienței economice a producției agricole, finanțarea constantă a agriculturii prin eliminarea blocajelor financiare, creșterea gradului de industrializare a agriculturii, echilibrarea echității repartizării valorii între verigile agro-alimentare, etc.

Sistemul agroalimentar din România are la fel ca și în celelalte țări, trei forme principale de integrare: orizontală, verticală și combinată (mixtă).

Integrarea orizontală care se realizează între agenți economici cu același gen de activitate (situați pe aceeași verigă a lanțului economic). La nivel național integrarea orizontală prezintă forma specifică de integrare prin cooperare, aceasta constând în asocierea producătorilor agricoli în unități de tip cooperatist, ce au obiectivul de a utiliza în comun anumite utilaje, sau de aprovizionare cu diferite materii prime și materiale, produse finite, sau pentru a valorifica propriile produse, etc. Gradul de răspândire al acestui tip de integrare este însă foarte redus în Podișul Central Moldovenesc.

Integrarea verticală constă în existența unei întreprinderi integratoare și a unuia sau mai multor agenți economici integrați. Integratorul este o societate cu un nivel ridicat de

concentrare, ce integrează sub un centru unic de decizie, activitatea din amonte și aval față de acesta.

În general tipul industrial de gestionare este concretizat în integrarea de către întreprinderi din domeniul procesării sau comerțului producției agricole a tuturor activităților pe filiera producător-consumatorul final.

Sistemul agroalimentar din țările cu economie de piață dezvoltată prezintă ca sistem de producție, sistemul agroindustrial ce s-a format în urma proceselor de industrializare capitalistă și funcționează pe baza unor principii proprii. Industrializarea rapidă a canalelor agro-alimentare, modernizarea metodelor de producție, dezvoltarea activităților suplimentare, realizarea unei înalte productivități a muncii și reducerea numărului de agricultori au stat la baza creării sistemului agroindustrial.

Arealul studiat, Podișul Central Moldovenesc, este cuprinde 67 de comune și 3 centre urbane (Vaslui, Huși, Negrești) aferente județelor Vaslui, Iași, Bacău și Neamț astfel: 25 de comune în județul Iași; 28 în județul Vaslui, și câte 7 comune în județele Neamț și Bacău.

La nivelul comunelor din Podișul Central Moldovenesc există un număr de 68 și se observă o concentrare în palierul 2000-4999 locuitori a unui număr de 49 de comune, în proporție de 72,1% cu un număr total de 173095 de locuitori și o proporție de 70,2%.

Populația totală (rurală și urbană) a Podișului Central Moldovenesc era în anul 2003 conform fișelor individuale ale localităților de 394758 de locuitori. Structura populației din Podișul Central Moldovenesc prezintă o pondere majoritară în județul Vaslui cu 54,67% și ponderea minoritară cea mai mică în județul Bacău cu 5,72%.

Numărul de exploatați agricole individuale din Podișul Central Moldovenesc este covârșitor (aproximativ 99%) față de numărul unităților cu personalitate juridică (aproximativ 1%).

Societățile agricole cu personalitate juridică din Podișul Central Moldovenesc vor deveni nucleul cooperativelor specializate în prestări de servicii (sectoare de mecanizare, aprovizionare cu piese pentru mijloacele mecanice, îngrășăminte, semințe, material biologic, medicamente pentru animale, erbicide, insecto-fungicide) sau se vor desprinde treptat de formele nediferențiate de activitate, slab productive.

Apreciem că modul în care s-a făcut aplicarea Legii 18/1991 a dus la o parcelare excesivă a terenurilor, reducând eficiența economică a exploatațiilor agricole individuale din Podișul Central Moldovenesc.

Terenul arabil este folosit cu precădere pentru cultivarea cerealelor, care găsesc condiții bune de cultură pe terasele și în șesurile ne-inundabile ale Prutului și în zonele pre-orășenești.

Grâul se cultivă mai ales în depresiunile Hușiului, Vasluiului, în estul Podișului Central Moldovenesc, iar celelalte cereale: orzul, ovăzul, secara ocupă suprafețe mult mai mici.

Plantele tehnice completează profilul agricol al teritoriului și sprijină dezvoltarea industriei prelucrătoare. Un loc important îl ocupă plantele uleioase: floarea soarelui, inul pentru ulei.

Din comparația datelor la nivelul Podișului Central Moldovenesc și la nivel național se observă o pondere mai ridicată a terenului arabil și a viilor la nivelul Podișului Central Moldovenesc față de România, iar pășunile, fânețele și livezile sunt mai mici ca suprafață în Podișul Central Moldovenesc față de România.

Structura culturilor din Podișul Central Moldovenesc relevă o pondere majoritară pentru cultura porumbului (o pondere medie pentru Podișul Central Moldovenesc de 52,2%) urmat la o distanță apreciabilă de cultura grâului (o pondere medie pentru Podișul Central Moldovenesc de 11,9%).

Producțiile totale și medii obținute de unitățile agricole din Podișul Central Moldovenesc sunt relativ modeste, dar sunt apropiate de media națională obținută la culturile analizate.

Nivelul densității medii de animale pe ansamblul Podișului Central Moldovenesc este de 43,8 UVM/100 ha iar valoarea acestui indicator pe ansamblul spațiului rural este de 55,3 UVM/100 ha, iar media calculată la nivel național care este de 59 UVM/100 ha agricole, fapt ce arată că densitatea animalelor în zona Podișului Central Moldovenesc este mai redusă față de media națională sau a spațiului rural.

Economia sistemelor agro-alimentare din Podișul Central Moldovenesc este caracterizată de sisteme economice agroalimentare ce sunt integrate parțial, în principal prin contracte, însă cu legături precare între verigile intermediare ale sistemelor, de asemenea o altă caracteristică a acestor sisteme ține de speculațiile prețurilor produselor agricole și alimentare.

Un aspect pozitiv ce poate fi constatat la sistemele agro-alimentare din Podișul Central Moldovenesc este dorința agenților economici din această zonă de a realiza proiecte de investiții co-finanțate de Agenția de Plăți pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, organism ce implementează Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013 în România.

Mediul economic agroalimentar din Podișul Central Moldovenesc, este din ce în ce mai dinamic, iar cerințele pentru performanță a firmelor din domeniul agro-alimentar sunt foarte ridicate. Încercarea de a depăși competitorul este o provocare pentru orice agent economic, iar una dintre soluțiile de rezolvare este creșterea eficienței managementului exploatațiilor agricole, soluție ce poate fi pusă în practică prin gestionarea mai bună a resurselor disponibile, în mod coordonat, de către un sistem informatic.

Holdingul RACOVA VASLUI este cel mai mare grup de firme din domeniul agroalimentar din regiunea Moldovei. Domeniul de activitate al grupului de firme este alimentația publică, comerțul și turismul. Sectorul agricol al holdingului exploatează una din cele mai mari suprafețe cultivate cu cereale din Europa.

Evoluția profitului în cadrul holdingului Racova este fluctuantă cu tendință de stabilizare în intervalul 0-150000 LEI, fapt ce denotă încercarea administrației societății de a menține profitul relativ constant, cheltuielile celor 5 societăți analizate evoluând constant odată evoluția veniturilor totale. Tendința de stabilizare a profitului societăților este consecința ritmului alert de efectuare a investițiilor în cadrul societăților și a creșterii cheltuielilor cu implementarea modernizării și extinderii societăților dar este și consecința creșterii veniturilor totale ale societăților datorate creșterii producției totale livrate către piață.

Cifra de afaceri a societăților analizate din cadrul grupului Racova a fost deflatată cu rata anuală de inflație prezentată de către Institutul Național de Statistică, aspect realizat tocmai pentru a putea compara și prezenta evoluția reală a cifrei de afaceri a fiecărei societăți analizate.

Astfel cifra de afaceri a S.C. Comcereal S.A. a avut o evoluție ascendentă semnificativă până în anul 2005 însă începând cu anul 2006 prezintă o tendință de scădere. S.C. Agrocomplex S.A., S.C. Ulerom S.A. și S.C. Ilvas S.A. prezintă evoluții relativ constante în perioada analizată iar S.C. Mopan S.A. prezintă o evoluție ascendentă până în anul 2003, relativ constantă în perioada 2003-2004 și evoluție descendentă în perioada 2004-2006.

Rata de rentabilitate a veniturilor exprimă eficiența valorificării produselor și serviciilor oferite de unitate. Acest indicator prezintă în primul an de analiză valori foarte diferite de la societate la societate însă se poate remarca totala ineficiență în valorificarea produselor la S.C. MOPAN S.A. Suceava. De asemenea se poate observa tendința de stabilizare a eficienței de valorificare a întregului grup în intervalul 0-5%.

Rata de rentabilitate a resurselor consumate exprimă eficiența utilizării resurselor societății analizate. În cadrul grupului Racova se observă o tendință de stabilizare a eficienței utilizării resurselor în intervalul 0-5%.

Rentabilitatea economică trebuie să fie la nivelul ratei minime de randament din economie (rata medie a dobânzii care în prezent este de aproximativ 10%) și al riscului economic și financiar pe care și l-au asumat acționarii și creditorii unității. Se observă o evoluție cu tendință de stabilizare 0-5%, fapt ce permite concluzia că rata de rentabilitate economică a grupului RACOVA este mult inferioară ratei medii a dobânzii aspect ce implică lipsa dorinței de capitalizare din surse externe holdingului.

Momentul realizării pragului de rentabilitate este numit și punct mort și exprimă durata de timp după care veniturile ating valoarea cheltuielilor. În perioada analizată în cadrul grupului Racova acest indicator se stabilizează în intervalul 300-400 în zona de mijloc ceea ce semnifică faptul că în cadrul grupului durata medie de egalizare a veniturilor cu cheltuielile este de aproximativ 350 de zile. Acest aspect indică de asemenea un risc mare de exploatare.

Coeficientul de elasticitate arată creșterea profitului din exploatare (P_e) la creșterea cu o unitate a veniturilor din exploatare (V_e). Indicatorul coeficientul de elasticitate numit și coeficientul de levier al exploatării are o evoluție oscilantă în perioada analizată în anul 2006 înregistrând valori mai mari de 10, fapt ce indică un risc mic de exploatare.

Indicatorii prezentați au o tendință relativ comună de evoluție, aspect specific societăților din cadrul unui holding sau societăților, părți componente a unui sistem integrat.

Avantajele integrării dintre unitățile de procesare și cele de producție agricolă din cadrul RACOVA COM-AGRO-PAN VASLUI sunt următoarele: stabilitatea pieței, accesul rapid la mijloace de producție, securitatea veniturilor, eficiența sporită, asigurarea materiei prime, posibilitatea de a-și consolida poziția competitivă printr-o coordonare verticală mai bună, adaptabilitate crescută din partea procesatorilor în funcție de modificările cererii consumatorilor.

În general se poate spune că diferențele față de restul pieței sunt generate de faptul că în cadrul grupului crește siguranța, se asigură stabilitate și se reduce costul producției, iar veniturile se redistribuie proporțional între producători și valoarea adăugată realizată de aceștia și procesatori și valoarea adăugată realizată de aceștia. Se poate spune că în cadrul holdingului se eficientizează canalele de distribuție și crește calitatea produselor.

Obiectul contractului dintre unitățile de procesare și cele de producție agricolă este produsul agricol, iar îndatoririle sunt legate de cantitate, calitate și preț, riscul putând să apară în timpul derulării contractului cu privire la livrarea produsului în condițiile specificate și încasarea contravalorii acestor produse. Managementul riscului poate fi gestionat de către participanții la lanțul agro-alimentar în mod unitar. Existența riscului de calitate pe care producătorul nu o poate atinge întotdeauna pentru materiile prime utilizate de procesatori pot

determina apariția unor conflicte de nerealizare a calității. Managementul calității materiilor prime realizate de producător se realizează în mod unitar la nivel de holding.

Un alt avantaj a existenței sistemului integrat este cel legat de reducerea costurilor tranzacționale din cadrul holdingului, a costurilor ce apar odată cu realizarea tranzacției și includ: costul rezultat din neinformarea corespunzătoare privind clauzele contractului, costul alegerii celui mai bun preț, costul negocierii, costul de urmărire a respectării contractului etc.